

Tres novetats medallístiques

M. DE CRUSAFONT I SABATER*

1- Medalla d'argent de Roses del 1693.

Hem d'agrair al sr. Pere Guerra que ens hagi donat a conèixer una magnífica medalla relativa a Roses i també a Manuel Casanovas que n'ha realitzat la fotografia.

Són ben conegudes les medalles de la presa de Roses del 1645 amb la llegenda RODHA CAPTA, CM-103 a 108,¹ així com les del 1693, amb el RHODA ITERVM CAPTA, CM-129, però mai havíem vist la peça que representem i que abandona el llatí en una de les llegendes, per a fer-nos saber, en francès, que Roses es troba “sota l'obediència del rei”. En donem, tot seguit, la descripció:

Imatge de mida reduïda

* Doctor en Història. President de la SCEN.

1. Les referències CM- corresponen al llibre de CRUSAFONT, M., *Medalles commemoratives dels Països Catalans i de la Corona Catalana-Aragonesa (s. XV-XX)*, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (IEC), Barcelona, 2006.

Medalla d'argent de Lluís XIV del 1693 referent a Roses.

a/ LVDOVICVS MAGNVS R. CHRIST. F.P. SEMP. VIC.

Efigie a la dreta

r/ QVAM VENI CONVENIUT

Figura alada tocant la trompeta. A l'exerg: ROSES SOUMIS. A l'OBEISS.

DU ROI/ 10 JUIN 1693, en dues línies

Pes: 151 g. Ø = 71 mm

La peça és excepcional, tant per ésser d'argent com per la mida gran, com, finalment, per tractar-se, sens dubte, d'un exemplar d'època i no d'una de les nombroses i sovint falsejades reproduccions que va emetent contínuament la seca de París.

No vàrem catalogar aquesta peça en el nostre llibre sobre les medalles perquè no apareix ni al treball de Divo ni en el de Jacquot ni en el catàleg de reproduccions de la *Monnaie de Paris*,² però resulta difícil de saber si ha estat publicada en algun altre treball. En qualsevol cas, és una peça remarcable que enriqueix la nostra medallística.

Cal comentar que la data de la medalla pot semblar que és 1695 més que no pas 1693, però en realitat la rendició de Roses es va produir el 1693 i la població va restar en mans franceses fins l'any 1697, quan després de la presa de Barcelona pels francesos es va signar la pau i es retornaren tots els territoris conquerits. D'altra banda, la medalla porta la data del 10 de juny i, segons veiem en el detallat estudi de Marià Baig, el 9 de juny del 1693 es demanà la capitulació al Duc de Noailles, cap de les forces franceses assetjadores, qui la va concedir, i s'assenyala el dia 10 de juny com el de la sortida de la guarnició. Encara que s'hagueren de retocar alguns detalls i que aquesta no va ésser efectiva fins al dia 14,³ sembla lògic que es prengué el 10 de juny del 1693 com a referència per a la medalla. Per tant, si la darrera xifra fos efectivament un 5, es tractaria d'un error del gravador.

2- W. Doyle, destinatari d'una medalla d'or de Begur i Palamós del 1810.

El 10 de maig del 1926 i “en els quatre dies següents”, la casa Sotheby de Londres va subhastar la notable col·lecció dels germans John i A. B. Murray, ambdós militars. Comprendia 1.001 peces, totes elles medalles militars.⁴

2. DIVO, Jean-Paul, *Médailles de Louis XIV*, Zuric, 1982; JACQUOT, Joseph, *La médaille au temps de Louis XIV*, París, 1970; MONNAIE DE PARIS, *Catalogue Général des éditions de la Monnaie de Paris*, 1. *De l'Antichité à Louis XVI*, París, 1977.

3. BAIG I ALEU, Marià, “La vila de Roses en els segles XVI i XVII”, *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, 21, 1988, p. 135-206.

4. SOTHEY AND CO. *Catalogue of War Medals and Decorations. The collection formed by The Late Colonel John Murray of Polmaise and his brother The Late Major A. B. Murray of Polmaise*, Londres, 1920, 98 pàgines i 10 làmines.

Hem pogut consultar aquesta venda i hem vist que, entre les peces subhastades, n'hi ha una de prou importància i excepcionalitat per a nosaltres. És la número 36 de la venda i es tracta d'un exemplar d'or de la medalla del 1810 dedicada a les accions de Begur i Palamós, CM-282, de la qual reproduïx l'anvers a la làmina I. En fer-ne la descripció, comenta que fou donada per Espanya als components de les naus "Ajax", "Kent" i "Cambrian" per la seva col·laboració per a foragitar als francesos de Catalunya i que l'exemplar que se subhastava havia estat donat al tinent W. Doyle per la seva actuació en l'assalt de la torre sud de les bateries de Begur, una informació de la qual facilita la referència Tancred, p. 75.

Josep Salat, coetani dels fets, va deixar escrit que només se n'havien fabricat vuit exemplars d'or, un dels quals, doncs, seria el que hem descrit. De fet, però, hi havia diferents exemplars d'argent que tenien tot l'aspecte d'autenticitat. La cosa quedà aclarida amb la publicació dels balanços de Joan d'Amat, responsable de la seca ambulat de Catalunya, on diu que també se'n varen encunyar 78 d'argent.⁵

Amb tot, potser serà prudent que no donem per totalment segures aquestes xifres i que pensem que potser se'n varen fer unes quantes més. És, efectivament, una mica sospitos que un simple tinent entre el cos de militars de tres vaixells obtingués una de les vuit medalles d'or, havent-hi, com hi devia haver, des d'almiralls fins a capitans. Ja vàrem haver de desmentir en una ocasió aquestes xifres oficials, que generalment no tenen en compte les emissions complementàries que es feien més endavant⁶ per acontentar qui calgués, és a dir, la gent de l'"estament oficial" com, agudament, diuen a Mallorca.

5. Vegeu aquests antecedents a l'obra de M. Crusafont abans esmentada, p. 153.

6. Això es pogué veure en el cas de l'emissió de les medalles de proclamació de Mallorca del 1789, vegeu CRUSAFONT, M./VIDAL, A., "Monedes-medalles de proclamació de Mallorca, dades inèdites 1747, 1759, 1789", *Acta Numismàtica* 17/18, Barcelona 1988, p. 269-294.

3- Medalla-joia inèdita i prou remarcable d'Eusebi Arnau.

Sempre és difícil arribar a l'exhaustivitat en assajar de recopilar l'obra d'un artista. Més encara si es tracta d'un autor tan prolífic com en fou Eusebi Arnau.⁷ En una subhasta barcelonina dels dies 19/20 de juny del 2013, hi trobem una magnífica medalla-joiell d'or que representa un Sant Jordi.⁸ La peça és d'una elegància singular. El sant, en genet armat com és costum, porta una llança que es blega externament per atènyer el drac i aquest porta a la boca un robí encastat per a fer-nos avinents les flames que devia llançar.

La casa subhastadora només ens el descrivia com a penjoll d'or i robí de devers el 1920 que representava Sant Jordi, tot i que hi feia constar, això sí, l'“espléndido trabajo”. No deia res de si portava una inscripció al darrera ni feia constar que, a la part posterior del cavall, s'hi veia clarament una E i una A gòtiques i superposades, una de les signatures d'Eusebi Arnau que trobem, per exemple, a les medalles CM-952 i 958 dels anys 1901 i 1902.

Treballem només, malauradament, amb la foto del catàleg de la subhasta, prou clara per a fer-nos veure la E i la A, però no podem donar el pes, la mida ni altres detalls de la peça perquè no hi consten pas.

Malgrat tot, ens ha semblat que valia la pena donar a conèixer aquesta peça d'excepció del més prolífic i un dels més grans dels nostres medallistes.

7. Vegeu la monografia de la medallística d'aquest autor a MARIN, M. I., *L'obra medallística de l'escultor Eusebi Arnau*, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (IEC), Barcelona 2005 i algunes adicions a CRUSAFONT, M., “Eusebi Arnau: medalles inèdites i algunes precisions”, *Acta Numismàtica* 39, Barcelona 2009, p. 187-194.

8. LAMAS BOLAÑO, *Subasta 19-20 juny 2013*, Barcelona, 2013, núm. 246 catalogada com a penjoll d'or amb robí.